

SELETUSKIRI

maaelu ministri määruse „Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetus” eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse (edaspidi *ELÜPS*) § 67 lõike 2 alusel.

1. jaanuaril 2014 algas uus Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) eelarveperiood 2014–2020, mille raames on Eestil ELi liikmesriigina võimalik saada osa ELi maaelu arengu toetuste eelarvest. Maaelu arengu toetuste – mis on üheks ELi ühise põllumajanduspoliitika kahest nn sambast – andmist reguleerib perioodil 2014–2020 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1698/2005 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 487–548). Nimetatud määruse artikli 6 kohaselt tuleb liikmesriikidel ELi maaelu arengu toetuste saamiseks koostada maaelu arengu programm, milleks Eesti on koostanud „Eesti maaelu arengukava 2014–2020” (edaspidi *arengukava*), mis on heaks kiidetud sama määruse artikli 10 lõike 2 kohaselt Euroopa Komisjoni otsusega C(2015) 832, 13.02.2015.

Määruse eesmärk on arengukava meetme 10 „Põllumajanduse keskkonna- ja kliimameede” tegevuse liigi „Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetus” rakendamine. Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetuse, nagu ka teiste põllumajanduslike keskkonnatoetuste õiguslik alus on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikkel 28, mille lõike 2 kohaselt on võimalik anda toetust põllumajandustootjatele ja teistele maavaldajatele, hüvitades nende kantavad lisakulud või saamatajäänud tulu, mis on tingitud nende poolt vabatahtlikult võetud keskkonna- ja kliimakoostustest põllumajandusmaal.

Bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni kohaselt on oluline säilitada looduslike taime- ja loomaliikide kõrval ka koduloomade ja kultuurtaimede geneetiline mitmekesisus. ELi elurikkuse strateegia kohaselt tuleb paremini kasutada põllumajandusliku keskkonnatoetuse meetmeid põllumajanduse geneetiliste ressursside säilitamiseks. Geneetiliste ressursside säilitamine on tähtis mitte ainult bioloogilisest ja kultuurilisest, vaid ka majanduslikust seisukohast, kuna mitmekesisuse tunnustega heterogeensed populatsioonid kannavad endas omadusi, mida saaks edukalt kasutada ka taimekultuuri sortide aretamisel. Tõenäoliselt suureneb vajadus geneetiliste ressursside kasutuselevõtuks tulevikus veelgi, seega on oluline, et säiliks geneetiline mitmekesisus mis aitaks aretustööd teha vastavalt ilmnenud vajadustele. Lisaks säilikutute säilitamisele geenifondis on väga oluline, et erinevaid sorte kasvatataks põllumajandusliku tegevuse ühe osana võimalikult laiapõhjaliselt (näiteks kõrge loodusväärtusega aladel jms piirkondades), mitte ei hoita ainult säilitamise eesmärgil, ning sellist tegevust tuleb soodustada.

Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetust rakendati „Eesti maaelu arengukavast 2007–2013” 2009. aastast alates. Siiani toetati üksnes talirukki kohaliku sordi „Sangaste”

kasvatamist. Põllumajandusuuringute Keskuse tehtud „Eesti maaelu arengukava 2007–2013” 2. telje 2013. aasta kohta käiva püsihindamisaruande tulemuste põhjal võib öelda, et kui 2009. aastal kasvatati „Sangaste” talirukist ainult neljas maakonnas, siis 2013. aastaks ei kasvatatud „Sangaste” talirukist ainult Hiiumaal. Toetatud kasvupind on aastatel 2009–2013 valdavalt suurenenud, saavutades maksimumi 2012. aastal (1046 ha).

Toetuse eesmärk on tagada kultuuripärandi ja geneetilise mitmekesisuse seisukohast oluliste kohalike taimesortide säilimine ning soodustada vanade kohalike puuvilja- ja marjasortidega uute istandike rajamist. Ehkki enamjaolt jäävad kohalikud sordid saagikuse tõttu alla uutele kultuursortidele, on need kohanenud kohalikesse oludesse ning kannavad endas mitmeid häid omadusi. Perioodil 2014–2020 on laiendatud toetuse maksmist ka teiste sortide eest peale talirukki „Sangaste”. Toetatavate sortide nimekirja on lisandunud neli põllukultuuri ning 55 puuvilja- ja marjakultuuri.

Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetusel on oma roll ka arengukava üldisemate eesmärkide saavutamisel: toetus on suunatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 5 punktis 4 nimetatud sihtvaldkonda 4A – elurikkuse ennistamine, säilitamine ja parandamine, sealhulgas Natura 2000 aladel ja looduslikust või muust eripärast tingitud piirangutega aladel, ning suure loodusliku väärtusega põllumajanduse ja Euroopa maastike seisundi ennistamine, säilitamine ja parandamine. Toetust antakse põllukultuuride kasvatamiseks u 1700 hektaril.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostas Põllumajandusministeeriumi maaelu arengu osakonna põllumajanduskeskkonna büroo peaspetsialist Rainer Raidmets (625 6219, rainer.raidmets@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule tegi Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Raili Sillart (625 6229, raili.sillart@agri.ee) ja eelnõu toimetas keeleliselt sama osakonna peaspetsialist Laura Ojava (625 6523, laura.ojava@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määruse eelnõu (edaspidi *eelnõu*) koosneb 16 paragrahvist.

Eelnõu §-ga 1 sätestatakse määruse reguleerimisala, milleks on arengukava meetme 10 „Põllumajanduse keskkonna- ja kliimameede” allmeetme 10.1 „Toetus põllumajanduse keskkonna- ja kliimakohustuste täitmiseks” tegevuse liigi 10.1.5 „Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetus” raames antava kohalikku sorti taimede kasvatamise toetuse (edaspidi *toetus*) andmise tingimused ning kord. Need hõlmavad sätteid toetatavate tegevuste, toetuse ühikumäära, taotleja ja toetusõigusliku maa nõuete, nõuetele vastavuse, baasnõude, toetuse saamise nõuete, põllumajandusliku majapidamise üleandmise, kohustuse üleandmise ja ülevõtmise, kohustuse asendamise, taotlusele esitatavate nõuete ja taotluse esitamise tähtaja, taotleja ja taotluse kontrollimise, toetuse vähendamise, taotluse rahuldamise ja rahuldamata jätmise ning toetuse maksmise kohta.

Eelnõu §-ga 2 piiritletakse kohustuse mõiste, mille kohaselt antakse toetust viie järjestikuse kalendriaasta jooksul kohalikku sorti taimede järjepideva kasvatamise eest. Erinevalt teistest keskkonnatoetuse pindalatoetustest, ei ole kohalikku sorti taimede kasvatamise toetus seotud kogu kohustuseperioodi vältel kindla maaga, sest põllukultuuride kohta rakendatakse viljavaheldust. Selle tõttu on toetus lävendipõhine, lävendid on sätestatud §-s 5. Kohalikud sordid, mille kasvatamist toetatakse, on loetletud määruse esimeses lisas. Euroopa Parlamendi

ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 28 lõike 5 kohaselt võetakse keskkonnanõukohustus viieks kuni seitsmeks aastaks. Üldjuhul on arengukava vastavad toetused 5-aastase kohustuseperioodiga. Kui määrusega nähakse ette kohustuse pikendamise võimalus pärast viit kohustuseaastat, loetakse pikendatavad kohustuseaastad kohutuseperioodi hulka. Kuna kohalikku sorti taimede kasvatamise toetuse taotlejad peavad järgima nõuetele vastavuse nõudeid, mille täitmist kontrollitakse kalendriaasta kohta ja nõuete rikkumisel vähendatakse kalendriaastal makstavat toetust, on põhjendatud rakendada toetuses kohustuseaastana samuti kalendriaastat.

Eelnõu § 3 lõigetega 1–3 sätestatakse toetuse ühikumäärad, mis on erinevate taimekultuuride puhul erinevad:

- Talirukis „Sangaste” – 32 eurot/ha aastas;
- Kartul „Ando” – 60 eurot/ha aastas;
- Põldhernes „Mehis” – 50 eurot/ha aastas;
- Põlduba „Jõgeva” – 65 eurot/ha aastas;
- Valge ristik „Jõgeva 4” – 100 eurot/ha aastas;
- Viljapuud – 12 eurot/tk aastas;
- Marjapõõsad – 5 eurot/tk aastas.

Toetust antakse aasta kaupa ning toetussummadega hüvitatakse toetusesaajatele võetud kohustustest tingitud lisakulud ning saamata jäänud tulu osaliselt, mis on võetud arvesse ühikumäära arvestamisel. Talirukki „Sangaste” kasvatamisel hüvitatakse täiendav kulu koristusel ning saamata jäänud tulu saagikuselt võrreldes nüüdisaegsete sortidega, siinjuures on toetuse määr tehtud ümardamiste tõttu võrreldes eelmise perioodiga vähenenud. Kartuli „Ando”, põldherne „Mehis” ja põldoa „Jõgeva” kasvatamisel hüvitatakse saamata jäänud tulu võrreldes nüüdisaegsete sortide kasvatamisega ning valge ristiku „Jõgeva 4” kasvatamisel saamata jäänud tulu suurt ikaldumisohtu arvestades. Puuvilja- ja marjakultuuride kohalikku sorti taimede kasvatamisel hüvitatakse saamata jäänud tulu võrreldes nüüdisaegsete sortide kasvatamisega.

Eelnõu § 3 lõike 4 kohaselt vähendab Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (edaspidi *PRIA*) juhul, kui kõigi nõuetele vastavate taotluste rahastamise summa enne vähendamisi ületab tegevuse liigile eelarveaastaks määratud summat, toetuse ühikumäärasid võrdeliselt ulatuses, mis on vajalik kõigi nõuetele vastavate taotluste rahuldamiseks maksimaalsel võimalikul määral. Õiguslik alus selleks tuleb ELÜPSi § 79 lõikest 3. Toetuse eripärast tulenevalt ei ole keskkonnatoetuste puhul kõigi nõuetekohaste taotluste täies mahus rahuldamiseks eelarve mittejätkumise korral tavapäraste eelistuskriteeriumite rakendamine põhjendatud, mistõttu on üheks alternatiiviks hektaripõhise ja taimepõhise ühikumäära vähendamise mehhanism (kõik nõuetele vastavad taotlejad saavad toetust, ent vähendatud ühikumääraga). Kui taotleja ei ole toetuse ühikumäära vähendamisega nõus, on tal õigus määratavast toetusest loobuda.

Eelnõu § 3 lõike 5 kohaselt on lõikes 4 nimetatud juhul *PRIA*l õigus vähendada üht, mitut või kõiki lõigetes 1–3 nimetatud ühikumäärasid vastavalt rahastamise võimalusele.

Eelnõu §-dega 4 ja 5 sätestatakse toetusõiguslikkuse nõuded, mis selle toetuse puhul jagunevad toetusõiguslikkuse nõueteks taotleja kohta ja toetusõiguslikkuse nõueteks maa kohta. Toetusõiguslikkuse nõudeid peab täitma kogu kohustuseperioodi jooksul. Üks kalendriaasta loetakse üheks kohustuseaastaks ja viis järjekust kalendriaastat moodustavad kokku kohustuseperioodi. Toetusõiguslikkuse nõuete eesmärk on tagada toetuse eesmärkide

parem täitmine ning välistada toetuse mittesihipärane maksmine ja asjatu administratiivkoormus. ELÜPSi § 79 lõike 4 järgi jäetakse toetuse taotlus rahuldamata, kui taotleja, taotlus või toetatav tegevus ei vasta vähemalt ühele toetuse andmise nõudele, mis on esitatud taotlejale, taotlusele või toetatavale tegevusele, kui Euroopa Liidu õigusaktidest ei tulene teisiti. Vastavalt komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1306/2013 ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi osas, otsetoetuste, maaelu arengu toetuse ja nõuetele vastavuse süsteemiga seoses kohaldatavatest maksetest keeldumise ja nende tühistamise tingimuste osas ning kõnealuste toetuste ja süsteemiga seotud halduskaristuste osas (ELT L 181, 20.06.2014, lk 48–73), artikli 35 lõikele 1 ei maksta taotletud toetust või see tühistatakse täielikult, kui toetusõiguslikkuse nõudeid ei täideta.

Eelnõu §-ga 4 sätestatakse nõuded toetuse taotlejale. Lõike 1 kohaselt võib toetust taotleda põllumajandusega tegelev füüsilisest isikust ettevõtja või juriidiline isik (edaspidi koos *taotleja*). Lõikes 2 sätestatakse, et taotleja peab kasvatama igal kohustuseaastal majapidamise toetusõiguslikul põllumajandusmaal vähemalt ühte sorti määruse esimeses lisas loetletud põllu-, puuvilja- või marjakultuuri kohalikku sorti kuuluvaid taimi, viljapuid või marjapõõsaid. Kogu kohustuseperioodi jooksul ei pea kasvatama tingimata üht sorti taimi, vaid neid võib vahetada. Lisas 1 loetletud sortide loetelu on välja töötanud Eesti Maaülikooli, Eesti Taimekasvatusteaduste instituudi ning Eesti Aiandusliidu spetsialistid ja eksperdid.

Eelnõu § 4 lõike 3 kohaselt peab taotleja viljapuude ja marjapõõsaste kasvatamise korral istandiku rajamisel kasutama taimetervise registrisse kantud isikult saadud istutusmaterjali. Vastavalt põllumajandusministri määrusele nr 52 „Puuvilja- ja marjakultuuride paljundusmaterjali tootmise ja turustamise nõuded“ § 8 lõikele 3 peab turustatav puuvilja- ja marjakultuuri sort olema registreeritud sordiregistris (http://jis.agri.ee:22008/ReportPages/sr_registreeritud_puuvilja_marjakultuuride_sordid.aspx) Kuna käesoleva määruse eelnõu kohaselt toetatakse kohalikke tuntud puuvilja- ja marjakultuuride sortide taimede kasvatamist, siis nende sortide, mida ei ole veel registreeritud sordiregistris, taimede kasvatamist ei saa enne toetada kui need sordid on registreeritud tuntud sordina. Tuntud sordina on võimalik registreerida enne 30. septembrit 2012.aastal turustatud sorte ametlikult tunnustatud sordikirjeldusega lihtsustatud korras kuni 2018. aasta lõpuni. Lisas 1 loetletud puuvilja- ja marjakultuuride sortide, mida ei ole sordiregistris registreeritud, sordikirjeldusi leiab K. Kask „Puuviljandus Eestis“ (Tartu 2010).

Eelnõu sama paragrahvi **lõike 4** kohaselt peab taotleja põllukultuuride kasvatamise korral kasutama üksnes sertifitseeritud seemet. Nõue on vajalik, et tõendada sordiehtsust.

Eelnõu § 4 lõike 5 kohaselt peab taotleja kartuli kasvatamise korral olema seaduses sätestatud juhul kantud taimetervise registrisse. Vastavalt taimekaitseseadusele peab kartuli kasvataja olema kantud taimetervise registrisse kui kasvatab üle ühe hektari suurusel alal kartulit turustamise eesmärgil.

Eelnõu §-ga 5 sätestatakse nõuded toetusõigusliku maa ja taimede kohta. Lõike 1 kohaselt on toetusõiguslik maa taotleja poolt õiguslikul alusel kasutatav põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse kantud põllumajandusmaa, millel kasvatatakse igal kohustuseaastal vähemalt ühte lisas loetletud põllu-, marja- või puuviljakultuuri kohalikku sorti kuuluvaid taimi. Puuvilja- ja marjakultuuri kohalikku sorti taimedele on ette nähtud minimaalne taimede ja erinevate sortide arv, põllukultuuridele minimaalsed külvinormid.

Eelnõu sama paragrahvi lõikes 2 on kehtestatud põllukultuuri kohalikku sorti kuuluvate taimede kasvatamise korral lõikes 1 nimetatud põllumajandusmaa minimaalne suurus igal kohustuseaastal. Seega sätestatakse minimaalne toetusõiguslik pind, mis on „Sangaste” talirukki kasvatamise korral 5 ha, kartuli „Ando” kasvatamise korral 0,3 ha, põldoa „Jõgeva” kasvatamise korral 0,5 ha, põldherne „Mehis” kasvatamise korral 0,5 ha ja valge ristiku „Jõgeva 4” kasvatamise korral 1,0 ha. Toetusõigusliku pinna määramisel on arvestatud asjaoluga, et siiani kasvatatakse neid sorte vähe ja taotlejatel ei pruugi olla huvi neid suurte pindadel kasvatada.

Eelnõu sama paragrahvi lõike 3 kohaselt võib puuviljakultuuri kohalikku sorti kuuluvate taimede kasvatamise eest toetust taotleda, kui igal kohustuseaastal kasvatatakse vähemalt 20 viljapuud vähemalt kümnest erinevast lisas nimetatud puuviljakultuuri kohalikust sordist. Puuvilja- ja marjasortide ja taimede arv pakuti välja Eesti Aiandusliidu ekspertide poolt eesmärgiga soodustada sordirikkamate aedade rajamist. Ühel pookealusel võib kasvatada ainult ühte sorti – selle nõude eesmärk on tagada sordiehtsus.

Eelnõu § 5 lõike 4 kohaselt võib marjakultuuri kohalikku sorti kuuluvate taimede eest toetust taotleda, kui igal kohustuseaastal kasvatatakse vähemalt kümnet marjapõõsast vähemalt viiest erinevast lisas nimetatud marjakultuuri kohalikust sordist. Selle nõude eesmärk on samuti tagada sortide paljusus.

Eelnõu § 5 lõike 5 kohaselt võib põllu kohta, mida kasutatakse valge ristiku „Jõgeva 4” kasvatamiseks, toetust taotleda kuni neljal kalendriaastal põllu rajamisest alates. Viienda kalendriaastal võib selle põllu kohta toetust taotleda, kui põld rajatakse uuesti sama sordiga (valge ristik „Jõgeva 4”) või kasvatatakse seal teisi põllu-, puuvilja- või marjakultuuri kohalikku sorti kuuluvaid taimi. Valge ristik „Jõgeva 4” on küll mitmeaastane taim, kuid taimik hakkab pärast kolmandat või neljandat aastat üldjuhul hõrenema ning rohumaa või seemnesaagikus ei pruugi olla enam nii kvaliteetne. Ehkki toetust makstakse kuni 4-aastase valge ristiku „Jõgeva 4” eest, võib rohumaad ka varem uuendada või kasvatada ristikut samal põllul kauem. Viimasel juhul peab arvestama, et kohalikku sorti taimi tuleb kohustuse jätkamiseks kasvatada nõuetekohaselt muul maal.

Eelnõu § 5 lõikes 6 sätestatakse, millised maastikuelemendid arvestatakse toetusõigusliku põllu pinna hulka. Komisjoni delegeeritud määruse (EL) 640/2014 artikli 9 kohaselt arvestatakse määruse (EL) nr 1306/2013 ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 352/78, (EÜ) nr 165/94, (EÜ) nr 2799/98, (EÜ) nr 814/2000, (EÜ) nr 1290/2005 ja (EÜ) nr 485/2008 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 549–607) II lisas loetletud nõuetele ja standarditele vastavad maastikuelemendid, mis moodustavad osa põllu kogupindalast, toetusõigusliku maa osaks. Sellised maastikuelemendid on nimetatud põllumajandusministri 14. jaanuari 2015. a määruse nr 4 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded” § 3 punktides 1–10. Maastikuelementideks võivad muu hulgas olla põõsaste või puudega põllusaar, metsasiil, puude rida, puude või põõsastega hekk, alla 10 km² valgalaga eesvoolu ja maaparandussüsteemi maa-alal paiknevad kuivenduskraavid, kiviaed, looduse üksikobjekt, kinnismälestis, kaardistatud pärandkultuuriobjekt jt. Nimetatud maastikuelemendid tuleb põllumassiivide registris deklareerida ja neid peab säilitama. Põllule toetust taotledes arvestatakse sellised elemendid toetusõigusliku pinna hulka.

Eelnõu § 5 lõike 7 kohaselt on rohumaariba maaeluministri ... aprilli 2015. a määruse nr ... „Keskkonnasõbraliku majandamise toetus” § 5 lõike 1 punkti 5 tähenduses toetusõiguslik nimetatud määruses sätestatud tingimustel. Keskkonnasõbraliku majandamise toetuse määruse eelnõu on kooskõlastusringi. Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetuses saab rohumaariba põllu pinna hulka arvestada vaid sellisel juhul, kui keskkonnasõbraliku majandamise toetusega on taotlejal kohustus sellist riba rajada või säilitada. Rohumaaribade puhul on tegemist sellise agrotehnilise võttega, mis pakub elupaika kasurputukatele ning on ühtlasi ka puhvriks heitgaasidele.

Eelnõu § 6 sätestab nõuetele vastavuse järgimise. Nõuetele vastavust tuleb järgida igal kalendriaastal kogu kohustuseperioodi jooksul.

Nõuetele vastavus on süsteem, millega Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika teatud pindalapõhiste ja loomatoetuste täies mahus saamine on seotud keskkonna, maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise, rahvatervise, loomatervise, taimetervise ja loomade heaolu vallas kehtestatud nõuete järgimisega. Nõuetele vastavuse süsteemiga välistatakse juhud, kus põllumajandustootja saab elementaarsete nõuete rikkumisel karistada küll Euroopa liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 33 toodud asutuste poolt, kuid saab siiski täies mahus põllumajandustoetusi. Erinevate valdkondade nõudeid on nõuetele vastavuse süsteemi kaasatud järk-järgult alates 2004. aastast.

Toetuse saaja peab täitma kogu põllumajandusliku majapidamise maal ja põllumajanduslikus tegevuses põllumajandusministri 14. jaanuari 2015. a määruses nr 4 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded” sätestatud nõudeid ning ELÜPSi § 32 lõike 2 kohaselt avaldatud kohustuslikke majandamisnõudeid. Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded mulla ja mulla süsinikuvarude kaitse, veekaitse ja maastikule iseloomulike vormide säilitamise ja hooldustööde minimaalse taseme osas taotleja põllumajandusliku tegevuse või põllumajandusmaa kohta on kehtestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artikli 94 ja lisa II alusel eelnimetatud põllumajandusministri määrusega. Kohustuslikud majandamisnõuded on valik juba kehtivatest erinevatest nõuetest, mille loetelu kinnitatakse iga aasta alguses ning mis on avaldatud nii Põllumajandusministeeriumi, PRIA kui ka teiste kontrolliasutuste veebilehtedel. Kohustuslikud majandamisnõuded sätestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artikli 93 ja lisa II alusel. Lõikega 2 sätestatakse, et toetuse saaja järgib lõikes 1 nimetatud nõudeid kogu kohustuseperioodi kestel.

Eelnõu §-ga 7 sätestatakse toetuse baasnõue. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 28 lõike 3 kohaselt võib keskkonnatoetusega hüvitada saamatajäänud tulu ja lisakulud ainult tulenevalt sellistest nõuetest, mis on rangemad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 VI jaotise I peatükis kehtestatud asjakohastest kohustuslikest nõuetest, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EÜ) nr 637/2008 ja (EÜ) nr 73/2009 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 608–670), artikli 4 lõike 1 punkti c teises ja kolmandas taandes sätestatud asjakohastest kriteeriumitest ja minimaalsetest tegevustest, asjakohastest väetiste ja taimekaitsevahendite kasutuse miinimumnõuetest ning muudest asjakohastest riigisisese õigusega kehtestatud kohustuslikest nõuetest. Täpsemalt on baasnõuete mõiste avatud komisjoni juhise „Technical elements of agri-environment-climate measure in the programming period 2014–2020” punktis 4.4. Baasnõudeid tuleb kohustuseperioodi jooksul täita kogu majapidamise põllumajandusmaal ja põllumajanduslikus tegevuses. Selle toetuse puhul on baasnõudeks

kohustus kanda andmed majapidamise põllumajandusmaal tehtud tegevuste kohta veeseaduse kohaselt peetavasse põlluraamatusse.

Eelnõu §-ga 8 sätestatakse toetuse saamise nõuded ehk nõuded, mille täitmise eest toetust makstakse.

Eelnõu § 8 lõike 1 kohaselt peavad põllu-, puuvilja- või marjakultuuri kohalikku sorti kuuluvad taimed, mille eest taotletakse toetust, olema külvatud, maha pandud või istutatud hiljemalt kohustuseaasta 15. juunil, kasutades kohalikele normidele vastavaid agrotehnilisi võtteid. Kohalikele normidele vastavad agrotehnilised võtted tähendavad näiteks õiget külvinormi vastavalt põllukultuurile, mis loob aluse, et põld ei umbrohtuks. Agrotehniliste võtete all on silmas peetud ka mullaharimist, taimekaitset, väetamist, külvi ettevalmistamist, külvi, saagi koristamist ja säilitamist. Nende võtete arvestamisel tuleb lähtuda kultuuri iseärasustest.

Eelnõu § 8 lõikes 2 sätestatakse, et põllumajandusmaa kohta, kus taotleja kasvatab puuvilja- või marjakultuuri kohalikku sorti kuuluvaid taimi, mille eest ta taotleb toetust, koostab taotleja aiaplaani või vajaduse korral uuendab seda. Aiaplaanile märgitakse kõikide viljapuude ja marjapõõsaste istutamisaegad, asukohad koos sordinimega ning aia paiknemine ilmakaarte suhtes. Aiaplaani pidamine on mõistlik ennekoike taotlejale endale ülevaate saamiseks, aga ka nõuete täitmise kontrollimisel.

Eelnõu § 8 lõike 3 kohaselt hoitakse põllumajandusmaal, kus taotleja kasvatab puuvilja- või marjakultuuri kohalikku sorti kuuluvaid taimi, mille eest ta taotleb toetust, viljapuude ja marjapõõsaste reavahed vähemalt kahe kolmandiku ulatuses rohukamaras. Uue puuvilja- või marjaaia rajamisel peavad reavahed olema vähemalt kahe kolmandiku ulatuses rohukamaraga kaetud hiljemalt aia rajamisele järgneva aasta 15. juuniks.

Eelnõu § 8 lõike 4 kohaselt peab taotleja hoidma kogu puuvilja- ja marjaaias ning selle teenindusaladel rohu kogu aeg kuni 30 sentimeetri kõrgusena. Reavahede ja teenindusalade rohu hooldamiseks ei seata ajalist kohustust, kuid rohu kõrguse hoidmine kuni 30 cm kõrgusena tagab aia hooldatuse. Taotleja saab ise teostada tegevused vastavalt vajadusele, sest sõltuvalt heintaimede kultuurist, kasvukohast ja ilmastikust tuleb rohu kasvu piirata juhul, kui see on vajalik.

Eelnõu § 8 lõike 5 kohaselt peab taotleja kasvatama põllukultuuri, mille eest ta taotleb toetust, igal kohustuseaastal vähemalt õitsemiseni. Nõue tagab kultuuri hoidmise põllul vähemalt õitsemiseni. See on ühelt poolt vajalik, et vältida näiteks kultuuri varast sisseküündmist ja kultuuri kasvatamist ainult toetuse saamise eesmärgil, kuid teisalt tagab kultuuri kasvatamise vähemalt kohapealsete kontrollideni. Saagi koristamisele nõudeid ei seata, kuid kui kultuuri on kasvatatud juba õitsemiseni, on sissekünni oht oluliselt langenud.

Eelnõu § 8 lõike 6 kohaselt võib põldhernest „Mehis” ja valget ristikut „Jõgeva 4” kasvatada segus teiste põllukultuuridega. Põldhernest „Mehis” peab sellisel juhul seemnesegus olema vähemalt 70 protsenti. Kõiki teisi põllukultuure tuleb, kuid ka põldhernest „Mehis” ja valget ristikut „Jõgeva 4” võib kasvatada puhaskultuurina.

Eelnõu § 8 lõike 7 kohaselt peab taotleja põllukultuuride kasvatamisel järgima ettenähtud külvinorme: „Sangaste” talirukki puhul on minimaalne seemne külvinorm 140 kg/ha, kartuli „Ando” puhul 2,5 t/ha ning põldoa „Jõgeva” puhul 225 kg/ha. Põldhernest „Mehis” võib kasvatada puhaskülvina seemneks või seemnesegus, minimaalne külvinorm on puhaskülvi puhul 200 kg/ha ja segu puhul 100 kg/ha. Valge ristiku „Jõgeva 4” minimaalne külvinorm puhaskülvi või segu puhul on 4 kg/ha. Seemne kasvatamisel on praktikas

väljakujunenud, et valge ristiku tugikultuuriks on kõige sobilikum aasnurmikas, sealjuures on külvinorm spetsialistide sõnul sama, mis puhaskultuurina kasvatades. Segus võib valget ristikut „Jõgeva 4” kasvatada ka teiste heintaimedega, kuid minimaalseks külvinormiks on ka sel juhul 4 kg seemet hektari kohta.

Eelnõu §-ga 9 reguleeritakse põllumajandusliku majapidamise üleandmist. Lõike 1 kohaselt kohaldatakse pärast toetuse taotluse esitamist põllumajandusliku majapidamise üleandmise korral komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 rakenduseeskirjad seoses ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi, maaelu arengu meetmete ja nõuetele vastavusega (ELT L 227, 31.07.2014, lk 69–124), artiklis 8 sätestatud. Lõike 2 kohaselt on komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artikli 8 lõike 3 punktis a nimetatud ajavahemik 22. maist 1. septembrini, mille jooksul põllumajandusliku majapidamise ülevõtja teavitab põllumajandusliku majapidamise ülevõtmisest PRIAt, esitades põllumajanduslikku majapidamise ülevõtmist tõendavad dokumendid, ning teabe, et taotleb toetuse maksmist.

Eelnõu § 10 reguleerib kohustuse üleandmise ja ülevõtmise. Selle kohaselt võib kohustuse üle anda alates kohustuseperioodi teisest kalendriaastast. Kohustuseperioodi esimesel kalendriaastal võib kohustuse üle anda vääramatu jõu või erandlike asjaolude esinemise korral või põllumajandusliku majapidamise üleandmise korral vastavalt §-le 9. Kohustuse ülevõtmise korral loetakse kohustuseperioodi kestuseks lühemat aega kestnud kohustuse kestus. Kui kohustuse võtab üle isik, kellel varem ei olnud kohustust, loetakse kohustuseperioodi kestuseks ülevõetud kohustuse kestus. Kohustuse ülevõtmisest teatamiseks esitab kohustuse ülevõtja taotlemise ajal PRIAle elektrooniliselt PRIA e-teenuste keskkonna kaudu samad andmed, mis on ette nähtud maaeluministri ... aprilli 2015. a määruse nr „Poolloodusliku koosluse hooldamise toetus” lisas 2 ehk kohustuse üleandmise ja ülevõtmise vormil. Kohustuse üleandja kinnitab kannet alustades nimetatud andmete õigsust PRIA e-teenuste keskkonnas.

Eelnõu § 11 Lõike 1 kohaselt esitab taotleja toetuse taotlemiseks taotleja PRIA-le ajavahemikul 2. maist kuni 21. maini elektrooniliselt PRIA e-teenuste keskkonna kaudu:

- 1) samad andmed, mis on kehtestatud maaeluministri ... 2015. a määruse nr ... „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, ühtne pindalatoetus, kliima- ja keskkonnatoetus ning noore põllumajandustootja toetus“ lisas 1 esitatud vormis;
- 2) põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse kantud põllumajandusmaa kohta, mida tal on õigus kasutada, põllumassiivi kaardi, millele on märgitud punktis 1 nimetatud lisas loetletud põldude numbrid ja piirid;
- 3) põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse kandmata põllumajandusmaa kohta, mida tal on õigus kasutada, lõike 1 punktis 2 nimetatud põllumassiivi kaardi asemel katastrikaardi või muu kaardimaterjali, millele on märgitud lõike 1 punktis 1 nimetatud taotluse lisas loetletud põldude numbrid, piirid ja katastritunnused.

Põllukultuuride eest toetuse taotlemisel annab taotleja punktis 1 nimetatud andmete esitamisel teada kultuuri juba sordi tasemel. Põllumajanduskultuuride loetelus, millest taotlejad kultuuride valiku teevad, on kohalikku sorti taimede toetust saavad põllukultuurid nimetatud sordi tasemel. Kui taotleja siiski märgib näiteks talirukis „Sangaste“ asemel kultuuriks lihtsalt rukis, teeb PRIA sordi täpsustamiseks vajadusel järelepärimise.

Viimastel aastatel on e-PRIAt tõhusalt rendatud ning on suurenenud taotlejate hulk, kes esitavad oma taotlused e-PRIA vahendusel. 2014. aastal esitas 78% keskkonnasõbraliku majandamise toetuse taotlejatest, kelle poolt taotletud pind moodustas 87% kogu keskkonnasõbraliku majandamise toetuse alusest maast, oma taotluse e-PRIA kaudu. E-PRIA

kaudu taotlemine hoiab kokku aega, aitab vältida vigu taotluse esitamisel ning dokumentide täitmine on lihtsam. E-PRIA-s on paljud väljad eeltäidetud ning süsteemis toimuvad automaatsed kontrollid PRIA erinevate registritega. Seetõttu kavandatakse kohalikku sorti taimede kasvatamise toetuse taotluste vastuvõttu alates 2016. aastast vaid e-PRIA-s.

Lõike 2 kohaselt esitab taotleja kohustuseaastal külvatud seemne müügipakendi originaaletiketi, taimepassi PRIA-le hiljemalt kohustuseaasta 15. juuniks. Nõue on vajalik selleks, et kontrollida vastavate nõuete täitmist

Lõikega 3 sätestatakse, et kui taotleja taotleb toetust puuvilja- või marjakultuuri kohalikku sorti kuuluvate taimede kasvatamise eest, esitab ta lisaks lõikes 1 nimetatud andmetele andmed kohaliku sordi nimetuse ja sellesse sorti kuuluvate taimede arvu kohta, mille kasvatamise eest ta toetust taotleb, sest lõike 1 punktis 1 nimetatud taotlusel puuvilja- ja marjakultuure sordi tasemel märkima ei pea. 2015. aastal esitavad taotlejad, kes taotleavad toetust paber kandjal selleks määruse lisas 2 toodud vormi MT 64, taotlemisel e-PRIA-s esitatakse e-keskkonnas vastavad andmed.

Lõike 4 kohaselt esitab taotleja toetuse taotlemisel ühise taotluse kõikide pindalatoetuste kohta samal ajal.

Komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artiklis 13 on ette nähtud võimalus esitada toetuse taotlus teatava hilinemisega ning on reguleeritud ka tagajärjed taotluse hilisema esitamise eest. Taotluse esitamisega hilinemisel kuni 25 kalendripäeva võib taotlusi vastu võtta, kuid siis vähendatakse toetust arvestusega 1% iga hilinenud tööpäeva eest.

Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 76 lõike 3 punkti 2 kohaselt peab taotleja taotlust menetlevat asutust viivitamata toetuse taotluses esitatud andmetes toimunud muudatusest või ilmnunud asjaolust, mis võib mõjutada toetuse taotluse kohta otsuse tegemist, teavitama.

Eelnõu § 12 reguleerib taotleja ja taotluse nõuetele vastavuse kontrollimist. Lõike 1 kohaselt kontrollib PRIA toetuse saamise nõuetele vastavust, lähtudes komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artiklites 24–41 sätestatust. Nimetatud kontroll hõlmab nii tavapäraselt makseasutuse tehtavat halduskontrolli kui ka valimipõhist kohapealset kontrolli, mille käigus kontrollitakse muu hulgas ka toetuse saamise nõuete täitmist.

Eelnõu § 12 lõike 2 kohaselt kontrollivad ELÜPSi § 33 lõikes 1 nimetatud asutused (PRIA ning oma pädevuse piires Põllumajandusamet, Veterinaar- ja Toiduamet ning Keskkonnainspeksioon) § 6 lõikes 1 sätestatud nõuetele vastavust, lähtudes komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artiklites 65–72 sätestatust.

Eelnõu § 13 reguleerib taotletud toetuse vähendamist. Toetuse vähendamine on võimalik ainult selliste taotleja, taotluse, toetusõigusliku maa või toetatava tegevuse kohta kehtestatud nõuete rikkumise korral, mis ei ole toetusõiguslikkuse nõuded. Sätte kohaselt otsustab PRIA toetuse vähendamise Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 1306/2013, komisjoni delegeeritud määruses (EL) nr 640/2014 ning komisjoni rakendusmääruses (EL) nr 809/2014 sätestatud alustel ja korras. Toetuse vähendamine võib olla põhjustatud erinevat tüüpi nõuetele mittevastavusest: nt kontrolli käigus kindlaks tehtud maa tegelik pindala erineb toetuse taotlusel märgitud pindalast, taotleja on rikkunud nõuetele vastavuse nõudeid, baasnõudeid või toetuse saamise nõudeid, taotleja esitab taotluse pärast taotluse esitamise tähtpäeva jm. Erinevat liiki nõuetele mittevastavuste korral tuleb PRIA-l kohaldada erinevaid komisjoni delegeeritud määruse (EL) 640/2014 ja/või komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 sätteid.

Toetuse saamise nõuete ja baasnõude rikkumise korral tuleb toetuse vähendamisel arvestada rikkumise raskusastet, ulatust, kestust ja kordumist. Rikkumise raskusaste, ulatuse, kestuse ja kordumise mõisteid on selgitatud komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artikli 35 lõikes 3. Rikkumise raskusaste sõltub eelkõige mittevastavuse tagajärgede olulisusest, võttes arvesse nende nõuete taotletavat eesmärki, mida ei ole järgitud. Rikkumise ulatus sõltub eelkõige rikkumise mõjust kogu tegevusele. Rikkumise kestus sõltub eelkõige selle mõju ajalisest ulatusest või mõju mõistlike vahenditega lõpetamise võimalusest. Kordumine sõltub sellest, kas ühe ja sama toetusesaaja puhul on avastatud samalaadseid rikkumisi seoses ühe ja sama meetme või tegevuse liigiga eelmise nelja kalendriaasta või kogu programmiperioodi 2014–2020 jooksul või seoses analoogse meetmega programmiperioodi 2007–2013 jooksul. Nõuetele vastavuse nõuete rikkumise korral tuleb toetuse vähendamisel arvestada rikkumise korduvust, ulatust, raskusastet ja püsivust. Nimetatud mõisteid on selgitatud komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artikli 38 lõigetes 1–4.

Eelnõu § 14 reguleerib taotluse rahuldamist ja rahuldamata jätmist. Arvestades §-s 12 sätestatud kontrollide tulemusi ja §-s 3 toodud võimalikku toetuse ühikumäära vähendamist, teeb PRIA taotluse rahuldamise, osalise rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse kohustuseaastale järgneva aasta 10. veebruariks. PRIA teeb taotluse rahuldamata jätmise otsuse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 1306/2013, komisjoni delegeeritud määruses (EL) nr 640/35 ning ELÜPSis sätestatud alustel.

Eelnõu § 15 reguleerib toetuse maksmise korda. PRIA teeb toetuse maksmise otsuse sellise aja jooksul, et toetusraha oleks võimalik kanda toetuse saaja arvelduskontole kohustuseaastale järgneva aasta 30. juuniks.

Eelnõu § 16-ga sätestatakse rakendussätted. Kui taotleja asendab põllumajandusministri 15. märtsi 2010. a määruse nr 28 „Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetuse saamise nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord” kohase kohustuse selle määruse kohase kohustusega, algab uus kohustus, mille kestus on viis kalendriaastat. Lõiked 2 ja 3 sätestavad, et 2015. aastal võib §-s 11 nimetatud taotluse ja muud dokumendid samas paragrahvis nimetatud tähtajal, so 7.-25. maini esitada muus vormis kui PRIA e-teenuste keskkonna vahendusel. Lõige 4 sätestatakse, et taotluste vastuvõtmise alguskuupäeva edasilükkamisest tulenevalt lükkub 2015. aastal edasi ka põllumajandusliku majapidamise üleandmisest teatamise kuupäeva ehk komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artikli 8 lõike 3 punktis a nimetatud ajavahemiku alguskuupäev. 2015. aastal algab see 26. mail ehk üks päev pärast taotluste vastuvõtmise tähtaja möödumist.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu väljatöötamisel võeti aluseks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1698/2005 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 487–548), Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1306/2013 ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 352/78, (EÜ) nr 165/94, (EÜ) nr 2799/98, (EÜ) nr 814/2000, (EÜ) nr 1290/2005 ja (EÜ) nr 485/2008 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 549–607), komisjoni delegeeritud määrus (EL) nr 640/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1306/2013 ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi osas, otsetoetuste,

maaelu arengu toetuse ja nõuetele vastavuse süsteemiga seoses kohaldatavatest maksetest keeldumise ja nende tühistamise tingimuste osas ning kõnealuste toetuste ja süsteemiga seotud halduskaristuste osas (ELT L 181, 20.06.2014, lk 48–73), ning komisjoni rakendusmäärus (EL) nr 809/2014, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 rakenduseeskirjad seoses ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi, maaelu arengu meetmete ja nõuetele vastavusega (ELT L 227, 31.07.2014, lk 69–124).

4. Määruse mõjud

Arengukava alusel ja korras antavate toetuste (sh kohalikku sorti taimede kasvatamise toetus) eeldatavat mõju on käsitletud arengukava eelhindamise ja keskkonnamõju strateegilise hindamise raames. Eelhindamise käigus on välja toodud, et meetme eesmärgid on MAK-i eesmärkidega üldiselt hästi seotud ning selgelt ja arusaadavalt sõnastatud ning meede on suunatud õigele kasusaajate sihtgrupile ja väga tervitatav on suure valiku uute ohustatud sortide lisamine meetme tingimustesse.

Arengukava eelhindamise aruandega on võimalik tutvuda Põllumajandusministeeriumi veebilehel aadressil <http://www.agri.ee/et/eesmargid-tegevused/eesti-maaelu-arengukava-mak-2014-2020/seire-ja-hindamine/eelhindamine>. Keskkonnamõju strateegilise hindamise aruandega on võimalik tutvuda aadressil <http://www.agri.ee/et/eesmargid-tegevused/eesti-maaelu-arengukava-mak-2014-2020/seire-ja-hindamine/keskkonnamoju>.

5. Määruse rakendamise seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetust rahastatakse arengukava peatüki 10.3.8 kohaselt 75% ulatuses Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist ning 25% ulatuses Eesti riigi eelarvest. Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetuse kogueelarve on arengukava peatüki 11.4.1.1 kohaselt 583 000 eurot.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Toetuse nõuete väljatöötamise olid kaasatud PRIA, Põllumajandusamet, Põllumajandusuuringute Keskus, Eesti Taimekasvatusinstituut, Eesti Aiandusliit, Eesti Maaülikool (Polli Aiandusuuringute Keskus), Tallinna Tehnikaülikool ja Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda.

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks Keskkonnaministeeriumile ja Rahandusministeeriumile õigusaktide eelnõude elektroonilises kooskõlastamise süsteemis EIS ning informatsiooniks PRIAle, Põllumajandusametile, Veterinaar- ja Toiduametile ning Keskkonnainspeksioonile. Eelnõu saadetakse informatsiooniks ka arengukava seirekomisjonile.